

Dialog byl natočen v sobotu 2. dubna 2011 v odpoledních hodinách v prostorách domu Romana Vlasáka, Mírová 509, Poděbrady -Žižkov.

MS: *Než začneme hovořit o věcech obecných, rád bych se zeptal, kde vás proměny zastihly? Jak se proměny zapsaly do vašeho života, případně jaká očekávání jste do nich vkládal a jak se naplnila?*

RV: Změny mě zastihly na železnici. V té době jsem pracoval v podniku Československé státní dráhy. Nebyly to ještě České dráhy - ČD, ale ČSD. Byl jsem zaměstnán v ÚVARu Nymburk, tedy v Ústavu vývoje a racionalizace železničního průmyslového opravárenství, který se zabýval opravárenstvím pro celé Československé státní dráhy. Přistěhovali jsme se do Poděbrad z Prahy v roce 1985. Já jsem měl spíše humanitní záliby, zejména český jazyk, historii. Za minulého režimu jsem neměl možnost studovat humanitní disciplíny, měl jsem velmi špatný kádrový profil a byl malý zázrak, že se mi podařilo dostat alespoň na techniku. Tenhle mindrák jsem si léčil tím, že jsem se po příchodu do Poděbrad věnoval ochotnickému divadlu. Když přišly ty změny, tak jsem se angažoval na dvou frontách. První byla v ochotnickém souboru a druhá byla spojena s mým zaměstnáním na drahách.

... Divadelník a 1989 ...

MS: *Můžeme říci, že jste v jistém ohledu byli disidenti?*

RV: Je to silné slovo. Je dobré uvést, že jsem tou dobou pracoval spíše s mladšími členy souboru Jiří. Mezi nimi, a to musím říci, byla celá řada křesťansky zaměřených jedinců, avšak to jsem zjistil později. Byli to lidé aktivní, podnikaví, dobré mysli. Již tenkrát jsem tušil, že mají užší vazby na nějaké církevní kruhy. To jsme neřešili. Velmi dobře se s nimi spolupracovalo. Také jsme v roce 1987 udělali vánoční pásmo sestavené z koled, ale i lidových vánočních zvyků. Tam jsem pochopil, že to jsou lidé víry. Byli to lidé vesměs velmi slušní. Samozřejmě v tom divadelním souboru nebyli pouze tito, ale byla to část souboru. Když začaly přicházet změny, tak jedno mé zázemí bylo tam. Rád bych připomněl, že skvělé bylo, že mezi členy souboru také patřila Míša Saxonová, dnes Doležalová. Ta v té době studovala DAMU. Když to vše vypuklo naplno, tak jsem využíval svou režijní průkazku, jezdil jsem do Prahy a mohl jsem do Poděbrad vozit čerstvé informace a materiály stávkujících studentů.

MS: *Média ještě plně neplnila svou funkci, jak tomu je nyní.*

RV: Ano, to byl obrovský problém. Dnes člověk jde a nakopíruje si cokoliv. Tenkrát se vše dělalo na „blány“ pomocí cyklostylu. Byl problém takto pružně vyrobit materiály. Postupně začínal xerox. Nebylo to tak jednoduché. Studenti vyráběli tyto materiály, množili je. My jsme je vozili do Poděbrad. Zde jsme to množili a rozšiřovali dál. Byla to pěkná doba a rád na ni vzpomínám.

MS: *To proto, že se člověk stal jednou z důležitých buněk systému, který vystupuje proti komunistické vládě?*

RV: Dá se to tak říci. Navíc jsem měl maminku, která tou dobou bydlela v Libici nad Cidlinou, což byla vesnice. Tam to byl větší problém, a proto jsem část materiálů dával mé mamince, jež to šířila i po venkově.

MS: *Dobrá, je vhodné se zeptat, jak lidé reagovali na zprávy, které jste v rámci své aktivity roznášel?*

RV: Nebylo to tak jednoduché. Řekl bych, že v Poděbradech docela dobře. Myslím si, že na vesnicích to bylo trochu horší.

MS: *Lidé se tázali, s čím přicházíte, komu věci mají sloužit?*

RV: Skoro bych řekl, že velká část lidí již změny čekala a potřebovala. Řekl bych, že první reakce byly většinou kladné.

... Železnice ...

RV: Druhá linie šla po linii zaměstnání, tedy po železniční dráze. Tam to bylo složitější, jelikož v tom počátku jsem měl - nechtěl bych tomu říkat problémy - slovní utkání s některými členy vedení podniku. To proto, že jsem se s mladšími kolegy angažoval při přípravě generální stávky. Tím, že jsem se nejprve neúspěšně, a po druhé úspěšně snažil, aby byl umožněn vstup studentům, kteří v tom týdnu jezdili informovat o událostech, které se v Praze dějí. Byla to trochu šarvátka s částí toho vedení. Po prvé je tam nechtěli pustit, ale více jsme zatlačili a dopadlo to dobře. Studenti byli vpuštěni k veřejné diskusi. Na té již došlo k setkání studentů s pracovníky železnice, jelikož železnice, a nebudeme si to tajit, byla dost prorežimní. Občas se říkalo, že je to téměř polovojenská organizace. Zní to sice trochu přehnaně, ale něco na tom bylo. Zřejmě těch odpůrců politických změn bylo na železnici dost.

MS: *Ano, lidé se báli o svá zaměstnání, o své jistoty.*

RV: Souhlasím. Na besedě se studenty, kterou se nakonec podařilo prosadit, došlo i k otevřenějším střetům s některými povolanými pracovníky ústavu. Já jsem ten týden prožil pestře.

MS: *Dobrá, označil jste to, ale přesto je vhodné se zeptat, jakého přesvědčení byli lidé, s nimiž jste pracoval na železnici? Měli červenou knížku, nebo to byli lidé, kteří drželi krok s režimem a užívali jeho „výhod“?*

RV: Myslím si, když na lidi a na tu dobu vzpomínám, že většina těch obyčejných pracovníků našeho ústavu, a nemluvím o těch, kteří byli ve vedení, byla pro změny. Pouze někteří byli ochotni nasadit více energie, ne snad odvahy, ale více se angažovat. Soudím, že je vždy větší procento těch, kteří ...

MS: *... se vezou, nebo vyčkávají.*

... Osobní angažovanost ...

RV: Nikomu to nevyčítám. Když se podívám zpět, tak jsem též nebyl žádný hrdina, disident. Víím, že jsem se také jistou dobu neangažoval, začal jsem s tím až v roce 1988. Spíše jsem se angažoval v divadle. Je pravdou, že jsme s přáteli - Martinem Váchou, Honzou Kubínem a dalšími - od roku 1987 do roku 1989 dělali hudebně dramatické pořady, v nichž jsme si dovolovali více. Na režim padla nějaká ta výraznější narážka, na kulturním centru z toho byli občas nervózní, někdy to již bylo trochu na hraně, ale musím říci, že se nic nestalo. Doba zkrátka byla taková.

MS: *Jinými slovy, doba byla těhotná změnou.*

RV: Ano, byla.

MS: *Rok 1989 byl logickým vyústěním. Byli jsme v té střední Evropě poslední, kde nedošlo k převratu, a nakonec se přece jen dostavil.*

... Minulost komunismu ...

MS: *Nejprve bych začal obecným vymezením. Rád bych se zeptal, co pro vás znamená minulý režim, komunistická ideologie a její realizovatelnost?*

RV: Vííte, já pocházím z ryze nekomunistické rodiny, pro mne je to ideologie scestná, škodlivá a

nerealizovatelná.

MS: *Vidíte na komunistickém režimu cosi ospravedlnitelného? Vše snad nebylo chybné, nebo ...?*

RV: To by asi bylo dlouhé povídání, zasluhovalo by také diskusi na téma socialismus. Řekl bych, že ospravedlnitelné daleko zaostávalo za neospravedlnitelným, to je zakořeněno už v samotném principu komunistické ideologie.

MS: *Dobrá, ale nyní k vám. Část své profesní dráhy jste strávil na železnici. Je zřejmé, že díky výhodám na dráhách jste mohl procesovat kus světa. Mohl jste využít bohaté sociální programy. Člověk měl režijní jízdenku, která byla za drobný peníz, a mohl se vozit. Jak jste vnímal onen režim, když jste byl součástí podniku, jenž umožňoval jistý nadstandard?*

RV: Na to je z mé strany poměrně jednoduchá odpověď. Zřejmě z patřičné pohodlnosti jsem těchto výhod nevyužíval. Così jiného byly vnitrostátní cesty. Nebyl jsem z těch, kdo se více zúčastňoval možných jízd do zahraničí na takzvanou FIB, což byla zkratka pro mezinárodní jízdenku. Pamatuji si, že jsem jednou oficiálně s mojí ženou žádal o devizový příslib. Nežádal bych, ale jedna známá, která pracovala v bance, říkala, že bych měl šanci získat devizový příslib.

MS: *Pro mladého člověka cosi nepředstavitelného. Ukázka porobenosti lidí.*

RV: Ten nedostal každý. Jednou jedinkrát jsme měli možnost vycestovat se ženou do Jugoslávie. Možná díky této známé z banky jsme příslib dostali. V tu dobu jsem pracoval v ÚVARu Nymburk. Když mi příslib přišel, tak jsem musel vyplnit formulář, kde byla spousta dotazů. K příslibu se vyjadřovali snad i uliční důvěrníci, v práci základní organizace KSČ atd. Jednou jsme seděli se ženou a vyplňovali jsme jednotlivé kolonky dotazníku. Najednou jsme se začali cítit strašně nedůstojně. Chytla v nás krev. Hned jsem to roztrhal a řekli jsme si, že za těchto podmínek nikam nepojedeme. Možná se do zahraničí podíváme jednou, až budeme žít ve svobodné zemi. Nikam jsme nejeli. Nakonec se to vyplnilo.

MS: *Vidíte, po roce 1989 se ona možnost vyplnila.*

RV: Poprvé na Západě jsem byl díky železnici v prosinci 1989, když jsem služebně jel do Českých Velenic, které sousedí s Gmündem. Tam jsem na občanský průkaz pěšky prošel poprvé v životě na Západ a měl jsem nádherný pocit, jelikož proti mně jezdili pohraničníci v automobilech GAZ a V3S. Na korbách měli svinuté ostnaté dráty. Byl jsem v místech, kam jsem dva roky předtím jezdil, ale nesměl jsem překročit hranici. Tenkrát jsem vždy slyšel z Gmündu zvonit kostely a z české strany štěkat pohraničářské psy. Nemohl jsem tam jít. Musím přiznat, že ta prosincová cesta a první návštěva Gmündu v roce 1989 byl jeden z mých nejkrásnějších pocitů v životě.

... Exil mnohých ...

MS: *Ve skrytu duše jste toužil, abyste se podíval na Západ. Jsou však lidé, kteří museli vynaložit mnoho sil, aby se za svobodou dostali. Jsme v Poděbradech. V tomto lázeňském městě žili bratři Mašínové se svými přáteli. Tito lidé se doslova prostrhli na Západ. Jak vás poslouchám, tak byste touto cestou nešel?*

RV: Musím se přiznat, že ne. Je to ze dvou důvodů. Jedním je, a nemá cenu si něco nalhávat, že nepatřím k odvážným lidem. To jistě nejsem. A nejsem na to vybaven fyzicky ani povahově. Druhá věc je, nakolik bych tuto cestu zvolil z jiných důvodů, i kdyby mi tyto vlastnosti nechyběly. Není to v mé povaze. Nejsem typ takového člověka. Tím je ani neodsuzuji, ani nepropaguji. Jsem jiný. Vidím tuto kauzu jako lidsky nesmírně složitou.

... Politika v minulosti a současnosti ...

MS: *Obráťme list, ale zůstaňme ve veřejném prostoru. Jste člověk politický. Jak vnímáte význam politiky v obecném slova smyslu?*

RV: Co je to politika? Soudím, že politika je o moci. Důležité je, k čemu moc použiji. Politika sama je věcí veřejnou. Politika je či měla by být službou, ale moc sama tam hraje velkou roli.

MS: *Dobrá, jak se díváte na politiku, která zde byla před rokem 1989? Lze soudit, že to byla politika pouze pro určitou skupinu lidí? Ostatně jste patřil mezi vysokoškoláky. Minulý režim spíše preferoval lidi z dělnické třídy či ty, kteří pracovali rukama. Univerzitně vzdělaní lidé museli mnoho let pracovat, aby příjmově dosáhli stejné úrovně jako dělníci. Sám jste říkal, že jste se neangažoval, ale co pro vás znamenala politika realizovaná komunistickou stranou?*

RV: Zmínil bych dvě věci. Vyrostl jsem v nekomunistické rodině. Tím byly dány některé věci a měl jsem některé věci ulehčené. Pro mě byl pochopitelně nepřijatelný vstup do Komunistické strany Československa a s tím souviselo mnoho dalších věcí. Byl jsem smířen s tím, že neudělám a nebudu dělat žádnou kariéru. Také jsem o ni nestál. Tato skutečnost se vždy projevila. I já patřím mezi ty, o nichž režim věděl, že nejsou prorežimní. Tím to bylo pro mě dáno. Z mého pohledu režim, který jsem nikdy neměl rád, používal jiné metody v padesátých letech, a používal jiné metody v letech normalizace. Doba nějak šla. Oba víme, že se v různých aspektech lišila. Cíl byl pochopitelně stejný. Oni se cítili natolik v sedle, že metody nebyly tak tvrdé jako v padesátých letech. Jsem přesvědčen, a to si spousta lidí neuvědomuje, že takový režim, kdyby se dostal do problémů, by byl schopen se k tvrdým metodám vrátit, pokud by to bylo potřeba. On se k nim v letech kolem roku 1989 nevrátil pouze proto, že z hlavního stanu, tedy z Moskvy, již nebyla vůle a chuť. Sami věděli, že to tak dál nejde. Pokud by z Moskvy vyšel pokyn: „Přitvrdit, zlikvidujte to,“ tak se to stalo. Takový je můj postoj.

MS: *Jinými slovy, klidné demonstrace studentů, by byly utopeny v krvi?*

RV: Myslím si, že zde bylo dost takových lidí, kteří by to tak rádi viděli. Klidně by to tak udělali, pokud by to z vyšší, východní moci bylo žádoucí. Jednoduše by to udělali. Toto je můj názor. Mezinárodní situace již na to ale nebyla zralá, stejně tak ekonomická situace zemí Varšavské smlouvy.

MS: *Můžeme říci, že v minulosti politika nebyla dělná a šla proti lidem?*

RV: Řekl bych, že šla proti lidské přirozenosti.

... Plánování ...

MS: *Lze se podle vás domnívat, že lidem, kteří prosazovali plánování, řízenou společnost, bylo odzvoněno? Reálný socialismus, který zde byl, došel prostřednictvím času k vyvrácení minulých přístupů.*

RV: Rád bych k tomu podotkl, že v názoru na to se liším. Upřesnil bych to. Způsob tehdejšího plánování byl nějaký. Nepatřím mezi ty, kteří a priori odmítají jakékoliv plánování. V tomto ohledu bych byl zdrženlivý. Myslím si, že jisté prvky, jež ani nebyly zavedeny komunisty, jsou užitečné. I Baťa dovedl ve své společnosti plánovat.

MS: *Zde jde o to, zdali je možné plánovat celek, jenž je mnohdy velmi heterogenní. Jiné je plánování konkrétního člověka. Je to stav, kdy člověk ke svému životu přistupuje s patřičnou odpovědností. Problém plánování v minulosti byl ten, že plány se nedodržovaly.*

RV: To je další věc. Souhlasím.

MS: *Byl rozdíl mezi záměrem a výstupem. Když se podíváme do minulosti a spojíme to se současností, přivítal byste plán jako strategii? Zmínil jste Baťu. Zde je dobré se vrátit k tomu, že jste pracoval v útvaru, jenž se zabýval racionalizací.*

RV: Za prvé jsem byl technik, a proto jsem se zabýval technickou racionalizací, nikoliv ekonomickou, byť spolu souvisí. Musím říci, že v ÚVARu Nymburk pracovala celá řada osobností, o nichž by se řeklo, že jsou středně technickými kádry. Myslím si, že řada lidí své práci rozuměla. Zmínil jsem, že železnice byla partajně hlídanou organizací. Na druhou stranu jsem pochopil až po revoluci, že na železnici i za minulého režimu pracovala celá řada lidí, kteří opravdu chtěli být na železnici, měli ji rádi, sloužili jí. Myslím si, že řada z nich právě kvůli lásce k železnici, někteří samozřejmě i k vůli lásce k režimním výhodám a penězům, byli přesto odborníky a měli železnici rádi. To proto, že železnice má velké kouzlo. Soudím, že toto je složitý problém. Poznal jsem řadu lidí na železnici, kteří tu červenou knížku měli, a to – ať z přesvědčení, či z prospěchářství, nebo třeba právě proto, aby nemuseli opustit svou práci, jelikož prvotní pro ně byla železnice. Tohle je velmi těžké posuzovat. Já to neomlouvám, já to konstatuji.

... O lidech z minulosti ...

MS: *Dobrá, rád bych se zeptal na jednu skutečnost spjatou s minulým režimem. Měli jsme převrat, zvolili jsme jednotlivé představitele a vydali jsme se následovat skupinu zemí, které se považují za demokratické. Myslíte si, že jsme se měli vyrovnat s lidmi minulého režimu, kteří nám zde vládli, či se měla udělat pomyslná tlustá čára?*

RV: To je otázka, nad kterou přemýšlím do dnešních dnů, za kterou cítím spoluvinu, spolupodílení se na této věci. Nezastával jsem žádné vysoké funkce, ale byl jsem na regionální či krajské úrovni v Občanské demokratické straně. Zúčastňoval jsem se i celorepublikových kongresů této strany. Zkrátka tuto otázku si kladu do dnešních dnů. Abych to shrnul: nemohu říci, že bych v odpovědi měl úplně jasno. O jedné věci jsem ale nesporně přesvědčen. Soudím, že měli být potrestáni lidé, kteří se podíleli na porušování zákona i z tehdejšího pohledu. Takoví lidé mezi námi jsou a potrestáni nebyli. To je z mého pohledu tím největším handicapem. Soudím, že vámi položená otázka je dobře položenou otázkou. Také bych zmínil to, že lidé, kteří se dopustili zločinu proti lidskosti, z hlediska mezinárodního práva, měli být jednoznačně odsouzeni a postiženi trestem. Za tím si stojím a za tím by si měl stát každý rozumný člověk. Otázka zákazu komunistické strany, jejího přejmenování je diskutována do dnešních dnů. Naleznou se pro a proti. Nerad to konstatuji, ale určité procento lidí bude pořád komunistickým myšlenkám věřit. Lidé jsou zkrátka takoví. Kdosi chytřejší než já prohlásil, že komunismus není ani tak ideologií, ale nemocí. Nerad bych toto rozváděl. Ale to je můj pohled na skutečnost.

MS: *Máte vůči této straně apriorně negativní vztah?*

RV: V každém případě jsem odpůrcem komunistické ideologie. Do roku 1989 byl každý člověk, jenž byl v komunistické straně, nepřítel, měl jsem k němu odstup, cítil jsem k některým averzi, k těm nejhorším nenávisť. Je zajímavé, že až po revoluci jsem poznal několik lidí, u nichž mi bylo líto, že to jsou komunisté. To proto, že někteří jsou skutečně zvláštní. Je to nemoc. Někteří z nich byli lidé osobně slušní, ovšem podíleli se z mého pohledu na neslušné ideologii. Tak se k tomu stavím já. Nutno říci, že takový je asi svět a život.

MS: *U mnohých lidí zde vystupuje naivita. Myslí si, že když vstoupí do strany, která dělá zločiny, tak svou přítomností, svými pohledy nepodpoří zlo. Mohl jsem se s těmito lidmi setkat v lázeňském městě Poděbrady.*

... Vznik demokratické politiky ...

MS: *Otočme list, ale zůstaňme na půdě politiky. Máme-li mluvit o demokratické politice, jejím ustavení, je nutné se zeptat, jak vnímáte samotnou demokracii?*

RV: Asi churchillovsky, je to - alespoň pro Evropu - ten nejlepší politický systém z těch všech špatných.

MS: *Dobrá, nesmíme opomenout, že jste jedním z těch, kteří se podíleli na vzniku Občanského fóra. Jaký to mělo průběh?. Bylo to v době, kdy lidé najednou měli k sobě blíž, pocítovali jakoby nutnost účasti a poznali smysl demokratické politiky.*

RV: To zcela jistě. Na ony časy vzpomínám rád. Byl jsem poučen, že euforie nemůže trvat dlouho. Abych se nechlubil cizím peřím - je pravdou, že zde v Poděbradech bylo asi pět zakládajících členů Občanského fóra, mezi které jsem nepatřil. To proto, že jsem byl v Nymburce. Fungoval jsem jako spojka mezi Nymburkem, Prahou a Poděbrady. Přes divadelní soubor jsme si našli cestu. Když bylo založeno Občanské fórum, tak jsem patřil mezi těch asi 30 lidí. Ale podpora zde byla veliká, řekl bych obecná.

MS: *Poděbrady jsou městem, které má ke čtrnácti tisícům obyvatel. Být mezi tou skupinou občanů, kteří zakládali OF, je jistě výsadou. Jak podle vás probíhala komunikace? Jistě důležitá byla otázka, co se dělo v Praze.*

RV: Pochopitelně, protože informovanost v prvních týdnech dost dlouho skřípala, než se počala lámat televize, rozhlas. Blízkost a spojení s Prahou byla v prvních dnech velká výhoda.

MS: *Byla zde i jiná média, třeba jako Svobodná Evropa.*

RV: Jistě, to nebyl takový problém, např. celá naše rodina ji léta poslouchala a také Hlas Ameriky. Informace byly. Také díky studentům, jako byla již zmíněná Míša Doležalová a též díky lidem, s nimiž jsem již předtím byl do nějaké míry v kontaktu. Musím říci, že má informovanost byla poměrně slušná. Pokud jde o komunikaci s lidmi, tak to byla pro nás velká práce. Byla to doba euforie, kdy jsme různým způsobem množili letáky, roznášeli je, počali vydávat Noviny OF a jezdili informovat do okolních vesnic. Začaly pravidelné schůzky OF. Vzpomínám si na pana Vrchotu. Ten byl dobrou postavou. Ve svém věku, tenkrát mu bylo kolem sedmdesáti let, se velmi angažoval. Měl zde velmi dobré jméno poctivého člověka. Bylo velmi důležité, že tito lidé vstoupili do Občanského fóra, angažovali se v něm, jelikož takoví lidé měli obecnou důvěru lidí.

MS: *Jinými slovy, domníváte se, že zjitřená doba dala prostor přirozeným autoritám?*

RV: Ano, to jste řekl hezky. Ano, dala. V některých případech i „vyčůránkům“, ale nebylo jich tehdy mnoho. Ale takové už revoluce, nebo spíše řekněme společenské změny, jsou.

MS: *Soudíte, že tito lidé měli zájem ve vedení zůstat? Využili přízeň lidí, či se začali vytrácet, a na politická místa se počali dostávat lidé, kteří byli schopni vést úřad a být dobrými manažery.*

RV: Soudím, že je to tak, jak říkáte. Netroufl bych si říci, jak to někdo podává, že ti dobří se vytratili a horší (třeba prospěcháři) přišli. Lidé, kteří jsou podle mého názoru emotivnější, kteří nejsou „rodilými“ politiky, nemají dostatečnou touhu po moci a zapojili se do toho v samém počátku, tak většina z nich či spíše velká část z nich v politice již není. Nemyslím si, že je to důvod k tomu, abychom se na ně zlobili. Hodně čtu o historii. Není to nic nebývalého. Po lidech, kteří nějak začnou, musí přijít lidé, kteří mají větší výdrž, větší touhu po moci, ...

MS: ... větší lokty, ...

RV: ... což nemusí být vždy pejorativní. Myslím si, že lidé, kteří od počátku říkali: „Já nechci moc, moc mi nic neříká,“ tak ti v politice nesehráli velkou roli. To proto, že politika je tvrdá, reálná.

MS: *Když jste byl součástí Občanského fóra, nesmíme opomenout skutečnost, že toto uskupení nebylo stranou. Vymezovalo se vůči dosud existujícím stranám tím, že hlásalo: „Strany jsou pro straníky, Občanské fórum je pro lidi.“ Jak toto heslo vnímáte? Není v tom vidět nádherná ukázka naivity?*

RV: Podle mého názoru je. Nutno dodat, že jsem také mezi ty naivní lidi patřil, pokud to mám říci otevřeně. Avšak v roce 1991 jsem vstoupil do Občanské demokratické strany, ...

MS: ... která byla založena Václavem Klausem.

RV: V daný moment existovalo Občanské hnutí, které následovalo spíše postoje Občanského fóra, a proto označení hnutí. Ukázalo se - ať chceme, či ne - že zatím správa věcí veřejných odvisí od stranického systému. Nikdo nic lepšího nevymyslel.

MS: *Zde byl problém, politické strany byly zprofanované.*

RV: Ano, Československá strana lidová, Československá strana socialistická, které Národní frontě poskytovaly legitimitu, říkalo se tomu socialistická demokracie, samozřejmě pod vedením KSČ. Neměl jsem valné mínění o jejich představitelích již tenkrát, v dřívější době. Oni pouze využili příležitosti. Najednou viděli, že může existovat reálná demokracie, a především myslím, že funkcionáři si přáli zůstat funkcionáři. Věřím tomu, že bylo velmi dobře, že vznikla Občanská demokratická strana a další strany. Mně osobně je dodnes líto zániku Křesťanské demokratické strany, kterou vedl Václav Benda. Pořád jsem věřil, že se z ní rozvine moderní křesťanskodemokratická strana, která nebude zcela navazovat na bývalou stranu lidovou. Všichni víme, že z nějakých důvodů to nedopadlo.

MS: *Je zřejmé, že šlo o období, kdy se lidé hodně zajímali o politiku.*

RV: To je pravda.

... Participace v politice ...

MS: *Jak intenzivně by se člověk měl zajímat o politiku? Člověk je dle Aristotela ZOÓN POLITIKON, což doslova znamená, že je „zvířetem politickým“. Tážu se proto, že Češi jsou reptavým národem. Místo toho, aby něco řešili v místech, kde se to řešit má, tak se scházejí v hospodách a při púllitru brblají. Jde o to, že bylo nadšení z možnosti politické svobody a poté ústup. Mnozí z nás pocítují beznaděj. Ke konci roku 1997 přichází Václav Havel ve slavném Rudolfském projevu s velkou kritikou společnosti, která může být uváděna i v dnešních dnech. Týkalo se to pohledu na hospodářskou transformaci. Byly v něm zmíněny příčiny nedobré nálady. Lidé dnes mají pocit, že politici se o ně zajímají pouze jednou za čtyři roky. Slíbí jim cokoli a tím si koupí jejich hlasy. Poté jako kdyby je neznali. Musíme se právem tázat, zdali je u nás politika dělána pro lidi? Jak tuto skutečnost vnímáte jako bývalý politik na regionální úrovni?*

RV: Často jsem o tom přemýšlel. Jestliže jsem dnes učitelem v duchu Karla Čapka, uvažuji tak, že nejlepší politika, kterou mohu dělat, je, že budu dobrým učitelem. Je to podobné, jako švec může ušít dobré boty. Zní to hezky, ale člověk by se měl také přinejmenším ve svém okolí snažit řešit věci, které přesahují každodenní problémy. Člověk by měl nalézt odvahu místo remcání říci do očí, že ten a ten člověk je prospěchář, že jeho chování je nečestné. To by měl podle mého názoru umět každý

z nás. Přiznávám se, že to sám dost dobře neumím. Není to vlastní každému člověku, ale je to zásadní. Říkají to lidé chytřejší a vzdělanější, než jsem já. Nevím, jak jsou na tom jiné národy, natolik je neznám. Je pravdou, že si myslím, že je v nás pořád něco z minulosti, že se pořád bojíme. Nyní již ne politické moci. Jsme trochu - a zahrnu do toho i sebe - ustrašení. Netvrdím, že je to i minulým režimem nebo tím, že žijeme ve středu Evropy, kde se zde přelévaly východní a západní vlivy, nadvlády jiných, ale jednoduše takoví mnozí z nás jsou.

MS: *Jdeme do vlastní ulity, místo toho abychom byli schopni prezentovat svůj názor. Na vrchol se tak dostávají hlavně lidé, kteří mají lokty?*

RV: Možná se tam dostávají příliš snadno. My neděláme správný filtr tím, že jim dovedeme říci něco do očí, neumíme je lépe odškrtnout, a některé povzbudit, jelikož si nechceme dělat zlou krev, nechceme přijít o zaměstnání, nechceme mít problémy ve svém městečku, které je však součástí celku. Pokud pomohu někomu na radnici a budu dobrým politikem, tak bych mohl být politikem ve vyšším slova smyslu. Soudím, že málo filtrujeme podhoubí, že jsme měkčí vůči nepravostem. Necháme se snadno zastrašit. Uvedl bych i konkrétní příklady. Vidím to u řady lidí a nevím, zda jim to mohu pouze vyčítat. Zatímco dříve jsme se otáčeli v hospodách, jestli nás někdo neposlouchá při sdělení určité choulostivé informace, vtipu, jiného názoru, než byl oficiální, tak dnes se řada lidí může cítit podobně, ale z důvodu, že mohou ztratit místo.

MS: *To znamená, že lidé jsou ...*

RV: ... pod ekonomickým tlakem.

MS: *Dříve byl člověk konfrontován s tlakem politickým, dnes jsme svědky tlaku hospodářského, zaměstnaneckého. Člověče, pozor, když byste řekl něco proti zaměstnavateli, mohlo by to mít neblahé důsledky. To je přece nový druh otroctví.*

RV: Tuto otázku si mnohokrát kladu. Řekl jste to dobře. Někdy se bojíte, že něco, na co jste poukázal, je v jistých ohledech pravda. Otázkou, jak velká. Bojíme se toho. Koneckonců v počátku roku 2011 jsem viděl velmi hezký film v poděbradském filmovém klubu. Týkala se kauzy Nošovice. Natočil to režisér Vít Klusák, jenž tam byl na besedě. Tam je tento problém zachycen. Nyní je otázkou, jak mám situaci řešit? Mám být statečný? Člověk si může říci: „Mám rodinu, živím ji ...“ Kdysi člověk řekl: „Mám rodinu a nyní podepsat Chartu 77, petici za propuštění Václava Havla?“ Budme k sobě upřímní. Někdy se naše otázky kryjí, ty minulé i dnešní.

... Otázka charakteru ...

MS: *Shodou okolností lidé, kteří mají hluboko do kapsy, uvažují o eventualitách obtížněji. To snad nemusí být dobrá známka o společnosti. Zkrátka - zde vystupuje totalita v jiné podobě. Právě demokratická společnost je založena na tom, že člověk si může říci, co chce. Na druhou stranu musí logicky nést důsledky svých činů. Právě veřejný prostor, jehož součástí je politika, se vyvíjí pouze tehdy, když jsou zveřejňovány patřičné skutečnosti, jejichž součástí je například otázka hodnot, spravedlnosti. Zde platí: poznej pravdu a pravda tě osvobodí. V počátcích nové doby se do čela dostávaly přirozené autority. Poté rybník politiky a posléze veřejného života začal zapáchat a člověk to mohl zakoušet i na malém městě. Nahoru se dostali lidé, kteří politiku podřídili svým zájmům. Bylo to proti duchu změn v roce 1989. Představitelé města ztráceli sebereflexi, začali město „dusit“.*

RV: V jistou dobu část vedení města přestala naslouchat občanům. To je první chyba. Druhý moment, jenž byl důležitý pro to, co se v Poděbradech stalo, je, že po delší době ve funkci se člověk stává „otupělým“. Byl jsem tam pouze čtyři roky. Nevím, jak by to dopadlo, kdybych usiloval o to pokračovat. Vezměte si člověka, jenž je ve funkci osm, deset let. Jistě se na něj nalepí spousta

našeptávačů, přísluhovačů, a to proto, že z toho chtějí mít prospěch. Tito lidé politikovi určitě podkuřují. Z toho chtějí mít prospěch. Člověk to třeba nemusí hned myslet špatně, nemusí být neschopný, nicméně po určité době podléhá, začne tomu věřit. Též se začne pohybovat v kruhu těchto lidí. Ztrácí kontakt s realitou, soudnost. Také se může objevit přílišná sebedůvěra. Řekl bych, že to je to, co se zde stávalo.

MS: *Inu, takové napoleonství. Jak poté z toho ven? To vede k tomu, že pokud lidé někoho volili, tak si nakonec řeknou, že systém nám nenabídl skutečnou změnu. Opět zde máme to, proti čemu jsme v počátcích změn vystupovali - arogance, ignorance.*

RV: V tomto bych byl opatrným. Víím, nač narážíte. Změna není tak dokonalá, tak prudká. Ať je to, jak chce, při všech těch výhradách, problémech jsem stále optimistou, že to půjde cestou postupného zlepšení. Podívejte se, kdysi jsme chodili, a někteří ne, k volbám za komunistů. Tam byly nějaké lístky. Pamatuji si, jak jsme jednou někam cestovali letecky v rámci socialistického tábora. Na Ruzyni jsme museli odvolit, jelikož byly volby, o nichž přitom bylo jasné, jak dopadnou.

MS: *Účast 99 procent a podpora vládnoucí strany. To je ta lidová demokracie.*

RV: Našlo se málo lidí, kteří nešli k volbám, ale i těch, kteří si vůbec dovolili jít za plentu. Ta byla tak šikovně umístěná, že úhlopříčně přešel volič celý sál a před zraký celé volební komise vykonal volbu. Ten člověk měl děti, které se příští rok chtěly hlásit na vysokou školu. My starší vííme, jak to bylo. Tak to bylo vymyšlené. Pokrok mimo jiné ukáží na místní politice. Na radnici byly změny. Nyní neříkám, zdali k lepšímu, či horšímu. Část voličů dala najevo, že to chce jinak.

MS: *Dovolil bych si říci, že velká část voličů.*

RV: Za prvé, je vidět, že člověk může něco změnit a že to nakonec svou vůlí dal najevo. Pochopitelně je výhodou, že je to tajná volba. Člověk se méně bojí. Svobodně vyjádří svůj názor. Vždy říkám: „Pojďme do tamtoho obchodu k holiči a řekněme: Jak to, že zde kouříte?“ Nebo si dovolme v restauraci právem zkritizovat předložené jídlo. Najednou zjistíme, že tato konkrétní věc je daleko těžší než v tajných volbách projevit vlastní vůli. Právě toto je věc, kterou bychom se měli učit. Ve volbách to zvládneme, ale v každodenním životě to zvládáme hůř.

MS: *Říkáte, že nejsme schopni říci pravé slovo v pravý čas?*

RV: Soudím, že to je náš problém.

MS: *Jsme odvážní v době, když se nikdo nedívá.*

RV: Nechci házet všechny do stejného pytle. S tímto mám problémy i já sám. Také se to učím. A někdy mi to moc nejde.

MS: *Přestože jsme ve středu Evropy, přestože jsme byli v ohnisku dění, jsme ustrašení. I to se odráží do politického ...*

RV: ... a občanského života.

... Odvaha vystoupit ...

MS: *Měl by se podle vás člověk aktivně politikou zabývat? Účastnit se politiky a rozhodovat o jejich záležitostech právě vyžaduje čas, vyžaduje znalosti.*

RV: Je to zveřejnění sebe. Když někde promluvíte, vylezete z anonymity. Také budete mít odpůrce.

My nejsme zvyklí mít odpůrce.

MS: *Takový Václav Klaus je má, a co by si počal, kdyby je neměl? Bez odpůrců by asi nebyl Václavem Klausem.*

RV: Ano, to je pochopitelně pravda. Václav Klaus je proto politickou osobou, která se v politice pohybuje. Ať již o něm lidé jakkoliv soudí, tak on tu odvahu má. On je ochoten jít se svým názorem na trh.

MS: *Ať to dopadne jakkoliv. Dobrá, můžeme se tázat, zdali doba, v níž žijeme, přeje lidem, kteří dělají slušnou, dobrou politiku, a přitom se nebojí?*

RV: Nevím, zdali jsem dobře pochopil otázku. Soudím, že tato doba těm ustrašeným, bojácným, byť poctivým nepřeje, jelikož oni jsou proti druhým lidem příliš slabí. Vzpomínám si na rozhovory pana Čapka s Masarykem. Masaryk byl jistě demokratem, byť někdy autoritativní, a ve svých hovorech praví na výtky o nedostatku slušných lidí: „Slušných lidí je dost, dokonce by se s nimi dalo dláždít. My však potřebujeme lidi schopné a aktivní.“ On tím neřekl lidem špatné. Pouze slušnost nestačí. To je ten věčný svár mezi dobrem a zlem. Tuším, že to řekl Edmund Burke či jiný myslitel, že pokud jsem viděl nějakou špatnost nebo zlo a nezasáhnu, tak je podporuji. Soudím, že to je neustálé dilema, s nímž se každý člověk nějak pere. Buď prohrává, či nad tím vítězí.

MS: *Jak by ne. S tím lze souhlasit. Člověk musí nalézt odvahu. Když nenalezne patřičnou odvahu, tak se nepřímou podílí na páchání zla. Dnes je jiné uvažování. Máme demokracii, ale potřebujeme demokraty.*

RV: S tím lze souhlasit.

MS: *Člověk, pokud má zájem cosi změnit, musí začít od sebe?*

RV: Určitě. Poté vidím druhý nedostatek a ten mně také vadí. Odvolám se opětovně na Masaryka, jelikož on řekl, že demokracie je též kázeň. Pod kázní si představím zákonodárství, zákony, jejich dodržování, jejich vymahatelnost. V kontextu dnešního stavu si troufám tvrdit, že toto mi vadí ze všeho nejvíce. Téměř každodenně vidím, slyším, že v této oblasti velmi kulháme. To je chybné. Máme špatně vymahatelné zákony, také se často obcházejí, ...

MS: *... novelizují se. To přispívá k právní nejistotě.*

RV: Ano, každý zákon má nějaký výklad. Pokud vím, tak v Anglii se řídí výkladová stránka zákona jeho smyslem. U nás jako bychom v zákonech chtěli mít popsané vše. Zákon má snad vyšší smysl. Jestliže soud dbá na výklad zákona, tak každá hloupost nemusí být v zákoně uvedena. Musí například odsoudit člověka, jenž je pirátem silnic. To je to, z čeho mám strach. Soudím, že brzy nastane doba, kdy dopravní policie začne honit lidi kvůli lékárníčkám ...

MS: *... či jiným „maličkostem“.*

RV: Zatímco vám jako řadovému řidiči budou policisté udělovat pokutu, tak kolem vás projedou tři automobily, jejichž řidiči budou porušovat silniční nařízení více než vy. Za nimi se nikdo honit nebude, ovšem vy zaplatíte pokutu. Říkám, že právě toto jsou věci, které mně na naší demokracii vadí.

MS: *Lidé nedodržují zákony, ...*

RV: ... nevymáhají se.

MS: *Biti jsou obyčejní lidé, kteří se snaží dodržovat dohodnuté principy.*

RV: To je věc, která mně na naší demokracii začíná nejvíce vadit.

MS: *Nesmíme zapomínat, že systém, v němž žijeme, je založen na pravidlech. Pokud se nedodrží, podle čeho se hraje, tak systém počíná ztrácet legitimitu.*

RV: Demokracie se poté může projevit jako slabá. Všichni vědí, že je to poté podhoubí například pro fašistické bojůvky, ...

MS: *... tedy extremismus.*

... Škola ...

RV: Druhou věcí, kterou vidím, je otázka špatné či žádné výchovy.

MS: *Je to nemilý popis reality, která však vybízí ke konání.*

MS: *Než se zaměříme na současnost, ohlédněme se zpět. Jaký byl výchozí stav?*

RV: Mohu se plést, ale domnívám se, že nijak strašný. Samozřejmě - ideologie tu hrála silnou roli, také v samotném přijímání na školy. A zejména humanitní disciplíny (dějepis, filozofie atd.) byly především v učebnicích deformovány. To je nesporné. Nebyla ani větší spolupráce se zahraničními školami. Překrucování informací v učebnicích dějepisu, vlastivědy či občanské nauky bylo běžné. Na druhou stranu nebyla bezbřehá liberalizace a velký úpadek kázně, jak to vidíme dnes. V takovém prostředí se dalo docela úspěšně učit. A nedá se říci, že by technické obory byly přímo přesyceny ideologií. Velká část vyučujících dovedla s politickými požadavky zacházet rozumně. Jistě, ne všichni. Ta situace, která nebyla po více stránkách tak špatná, nebyla nějakým speciálním výsledkem schopnosti komunistického školství, spíše byla ovlivněna tradicí předchozích generací, touhou po vzdělání, přesvědčením, že škola má vedle vzdělávání také vychovávat, že učitel má být respektován. Tohle přijímali ve větší míře i rodiče. Mnohé o společnosti vyčtete vždy ze soudobých frází, zejména ve školství. Ty komunistické ještě pamatujete, byly plné ideologie. Ty dnešní jsou jiné. Ale jsou tu, v podobě neskutečně složitých mnohovětných souvětí, kde je mnohdy problém najít podmět a přísudek. Souvětí jsou plná obtížně definovatelných cizích výrazů: evaluací a sebeevaluace, kurikulum vitae; a vlastně najednou nevíte, zda jde o vzdělání, o žáka a o učitele. Zkusím to vyjádřit jinak, jednodušeji a z pohledu základního či řekněme učňovského školství: žáci na této úrovni zpravidla uměli trojčlenku, přímou a nepřímou úměru, základní výpočty procent, základní úkony se zlomky a - světe div se - malou násobilku neřešili na kalkulačce. A věděli, že 1 metr je 100 centimetrů a metrák má 100 kilogramů. Přece není žádným objevem, že v určitém věku je dobré rozvíjet paměť, cvičit mozkové buňky. Někdy mi připadá, že dnes se žáci hlavně mají naučit diskutovat. Což o to, snad na tom něco je, ale nesmí se zapomenout, že musí mít o čem. K tomu ale musí něco vědět a o něco se zajímat.

MS: *Jste kantorem učňů ... Jiná situace je na školách, po nichž lidé ve vzdělání pokračují.*

RV: Zním hlavně učňovské školství, ale snad vím dost i o základních školách.

MS: *Ne nadarmo se říká, že děti jsou budoucností národa.*

RV: Kdybych měl soudit podle toho, jak to vidím, budu označen za školometa, konzervu. Nejsem sám. Do tohoto školství je potřeba rychle a hrubě zasáhnout.

MS: *Myslíte i pumpovat peníze?*

RV: Vůbec ne. Soudím, že peněz v našem školství není až tak málo, dostatek peněz je druhotným problémem. Řekl bych, že prvotní problém je horší než peníze.

MS: *Tedy deficit lidí, učitelů?*

RV: Spíše je to systém. Řekl bych, že učitel se dostává do situace, kde je mezi třemi kameny. Žákem, s nímž dnes toho mnoho nezmůže. Žák má přece tolik práv, o nichž sám učitel toho mnoho neví.

... Regres ...

MS: *Studenti chtějí práva, a ne povinnosti.*

RV: Druhou věcí je, že nad učitelem je vedení školy, které musí hájit trend, který je. A ještě jsou tu rodiče. Mám strach, aby učitel nebyl takovým českým „otloukaným“ kantorem, jenž bruslí mezi spoustou administrativy, stěžujícími si rodiči a naprosto nepřizpůsobivým žáky, z nichž velká část nemá absolutně o nic zájem. Říkám o nic, a to vystihuje situaci.

MS: *To zní hrůzně ve vztahu k mladým lidem. Přitom dvacet let žijeme ve svobodě.*

RV: Hovořím o učňovském školství, o svých zkušenostech. Nechci věci globalizovat. Toho bych se bál. Ze svého pohledu ale tvrdím, že situace je velmi špatná.

MS: *Dá se říci, že jsme hodně usilovali o blahobyt, který je srovnatelný se Západem. Zanedbali jsme ale děti, žáky, mládež?*

RV: Asi ano.

MS: *Lidé, kteří byli schopní, tak odešli. Hovoříte pouze o učňovském školství. Lidé využili osobního prospěchu, lepší nabídky. Jak si vysvětlit pokles?*

RV: Víte, to je systémová záležitost.

MS: *Budujeme demokracii. Srovnáváme se první republikou, ovšem právě tam byly autority. Učitel byl pan učitel. To znamená, že dnes pan učitel není panem učitelem?*

RV: Soudím, že na pana učitele houkne, kdo chce. Učitel se bojí inspekce, bude se bát vedení, svým způsobem se bude bát i žáků, jelikož jeho možnosti jsou omezené. Bude se bát rodičů žáků, kteří jsou v mnoha případech agresivní. Učitel napíše rodičům zprávu o nepříznivém vývoji dítěte do žákovské knížky. Ve většině případů žádná odezva. V některých je i záporná: Co si to ten učitel dovoluje! Z tohoto úhlu pohledu je to špatné.

MS: *Říkáte nedostatek respektu. Tuším, že v roce 1991 byl natočen film Zdeňka Svěráka Obecná škola. Soudíte, že bychom tam mohli nalézt paralelu, jak to ve třídě vypadalo, než tam přišel kantor a zjednal pořádek? Před tím žáci o nic nejevili zájem, ignorovali učitelku.*

RV: Zřejmě ano.

MS: *Člověk pociťuje smutek.*

... Učit se ...

RV: Mám vysvětlení toho, co se stalo, ale nikdo to moc nechce slyšet. Je zřejmé, že fandím učitelům. Osobně bych řekl, že můj vztah k žákům není špatný. Přesto je náročné mít ve třídě třicet dětí, to je hodně. Někdo řekne, že pokud jsme byli mladí, tak nás bylo 34. Také naše třída měla tolik lidí.

Musíme si ale uvědomit, že byla jiná společnosti. Musíme přiznat, že tam byla větší kázeň, před tím nemůžeme zavírat oči. Dnes mít 30 dětí v učňovské třídě je utrpením. To proto, že řada z nich je dysgrafiků, dysortografiků, dyslektiků a žáků s poruchami chování. K těm byste měl mít „individuální“ přístup. Pokud jich tam máte z 30 deset, tak nevím, jak to budete dělat. Neměl byste učit frontálně, tedy klasicky čelem k nim, ale nemůžete se otočit. To proto, že nevíte, co se vám za zády stane. Třicet žáků nemůžete v podstatě učit. Dělit je do skupin, zvláště se věnovat chytřejším, kteří možná půjdou na nástavbu, a zvláště těm, kteří stěží prolezou. Za 45 minut to se třiceti učni nelze. Je nutné ty žáky něčím zaujmout. Nezapomenu, že jeden rok se stal „Učitelem roku“ zřejmě dobrý učitel ze základní školy, ale též díky tomu, že měl jiné pojetí výuky v dějepisu. Když měl přednášet o Karlu IV., vzal si dobové ustrojení. Toto může udělat jednou, dvakrát, ovšem nemůže tímto způsobem učit trvale, už vůbec ne na učilišti. Může být nejoblíbenější, avšak nemusí mít odpovídající výsledky. Jinými slovy, musí se žákům vysvětlit, že se pořád ještě ve škole má učit, že vzdělání bolí, jak to říká prezident Klaus. To je pravda. Anglické slovíčko se nenaučím tím, když se učitel bude předvádět. Musím říci, že těchto metod mám plné zuby. Výuka se může dělat zajímavější, měla by být škola hrou, ale základ učení je ten, že žák se musí naučit učit a učit. Od toho je škola.

MS: *Disciplína musí být.*

RV: Ta právě chybí. To přece jinak nejde. My si hrajeme na to, jak naše děti budeme učit, aniž by se musely učit. Kantore, tak to zajisti. Buď zajímavý, přátelský, buď v kruhu, a jsou výsledky?

MS: *Vše by mělo být bez námahy.*

RV: Je otázkou, jak se něco naučit, a přitom se nemuset učit.

MS: *Je to ale pošetilost, jelikož člověk se učí jedině tím, že zapojuje rozum.*

RV: Takových věcí bych našel daleko více. Také tam jsou doporučení od školních psychologů.

MS: *Podle takovýchto postojů je každý „postižený“.*

RV: Troufám si tvrdit, že jich je dost, a v tom vidím další problém.

... Význam pro hospodářství ...

MS: *Obrátme list, ale zůstaňme v oblasti školství. Je dobré zdůraznit nutnost učňovského školství, jelikož jsme průmyslovou zemí, vyrábíme automobily a pokračujeme ve své tradici. Pokud máme v nastoupené cestě pokračovat, tak v továrnách bude muset někdo dělat, pokud nechceme dovážet cizince z východní Evropy.*

RV: Souhlasím.

... Výchova ...

MS: *Vy jste také zmínil vzdělávání. To je jednou z věcí. Jsem přesvědčen, že je dobré také zmínit otázku výchovy. Ta jde se vzděláním ruku v ruce.*

RV: Říkáte to velmi dobře.

MS: *Petr Piňha k dvacetiletému výročí od revoluce pronesl velmi ostrý postoj k českému školství.*

RV: Zním jeho postoj. Zdaleka to není jenom jeho názor. Pod většinu bych se podepsal. A pokud vím, nejenom já.

MS: *Soudíte, že se dle této výzvy kráčí kupředu?*

RV: Ne.

MS: *V jaké rovině se tedy má uplatnit ve škole aspekt výchovy?*

RV: Podívejte, jsou učitelé dobří, horší, lepší. Ale v průměru to tak zlé nebude. Není nutné jim dirigovat každý krok, je třeba spíše dobře „říci, co učit, a třeba dobře promyšlenými standardizovanými osnovami“, ale nějaké interdisciplinární vztahy, kompetence, enviromentalistika, prolínání oborů, výchova k občanství – to už přece dělá každý učitel sám, a činil tak vždy, bez státního brožurkového dirigismu, je – li to opravdový učitel. Neodpustím si příklad: dnes často vejdete do školského zařízení, kde žáci nezdraví, odpadky házejí na zem místo do připravených nádob na tříděný odpad, před školou kouří, chovají se vulgárně k sobě i učitelům, v dopravních prostředcích je ani nenapadne uvolnit místo starým lidem, ale škola je vyzdobena tematickými nástěnkami o životním prostředí, žáci zhlédli nesčíslně interaktivních pořadů na výše uvedená témata a vzniklo tolik a tolik žákovských projektů o slušném chování. Nebudujme Potěmkinovy vesnice, popište stav pravým jménem a dejme se už konečně do toho.

... Diskriminace a tolerance ...

MS: *Dobrá, postupme dále. V dřívějším školství minulý režim lidi diskriminoval, když měli politický šrám. Dnes, jak naslouchám vašim slovům, diskriminace není, ba je snahou u mnoha lidí pardonovat znevýhodnění, což vede až k absurdním situacím.*

RV: V rámci dřívějšího školství jsem onen problém měl. Osobně jsem dostal nedoporučení na vysokou školu. Takový problém bych dnes samozřejmě neměl. Jsou ale jiné.

MS: *Ale vystudoval jste.*

RV: Vystudoval jsem, jelikož moji rodiče nebyli veřejně známí disidenti. Také děti některých disidentů režim nechal vystudovat. Je pravdou, že na humanitní disciplíny jsem nemohl jít. Miloval jsem češtinu, latinu, historii. To vůbec nepřipadalo v úvahu. Když jsem se hlásil na VŠCHT v Praze, byl jsem pozván ještě před zkouškami na pohovor. Takoví jsme byli čtyři. Bylo nám řečeno soudruhem proděkanem, abychom si to rozmysleli a zkusili dát přihlášku někam jinam, kde mají absolutní nedostatek zájemců. Kdybychom tady uspěli ve zkouškách sebelépe, tak nás škola nikdy nevezme. Tímto byly pro mne zavřené nejen humanitní obory, ale i potravinářská chemie na pardubické VŠCHT, která byla příliš blízko rodiště, a soudruzi by mne tam nepustili, postarali by se. Soudím, že byly tři školy v republice, které byly ochotny mě vzít. Jednu z nich jsem vystudoval. Zbyly možnosti dřevařská ve Zvolenu, báňská v Ostravě a poměrně nová fakulta technologická se sídlem v Gottwaldově. Dříve se jí říkalo „baťárna“. Byla to výuka technologie gumy, kůže a plastických hmot. V minulosti politický handicap existoval, zvláště pokud rodiče dětí byli vyloučeni ze strany. Nutno říci, že to nebyl můj případ. Jednou za půl roku jsem musel na politický kobereček, kde předseda strany ve škole, soudruh plukovník Beránek, coby šéf vojenské katedry posuzoval, zda jsem na škole „oprávněně“. Moji rodiče nikdy ve straně nebyli. Na druhou stranu – řada kantorů za komunismu byla vzdělaná a snažila se. Učili dobře. Domnívám se, že odpolitizovat školství šlo poměrně snadno. Jednalo se především o úpravy osnov, mám na mysli především v humanitních oborech.

MS: *Podle vás ti, kdo učili, byli lidmi s odpovídajícím rozhledem, byli to lidé, kteří měli respekt?*

RV: Za svou osobu mohu říci, že například na gymnáziu, které jsem vystudoval v Přelouči, působili dobří kantoři a do dnešních dnů se s nimi rád setkávám a vážím si jich, tedy většiny z nich.

... Ignorance světa ...

RV: Víte, sám pokládám téma školství za velkou kapitolu.

MS: *To je snad velmi důležité.*

RV: Jeho situace je však ne snad úplně tragická, ale špatná. Říkám to otevřeně, abych si na nic nehrál.

MS: *Zde je též důležitý fakt, který jste zmínil. Zkrátka - mladí lidé vycházející z učňovského školství nemají o nic zájem.*

RV: Mohu říci na základě znalosti našich žáků, že by podle mého názoru byli u voleb či v nějakých společenských kauzách snadno manipulovatelní. To proto, že rozhled mnohých, jejich zájem, či lépe nezájem o věci veřejné, je až neuvěřitelný.

MS: *Lze se domnívat, že toto téma by zde mělo být více zastoupeno. Transformace není pouze otázkou politickou, ale občanskou.*

... Směrování českého školství ...

MS: *Ještě bych se zeptal, jak by podle vás měla vypadat školská soustava? Jde o to, zdali lidé, kteří tento resort mají spravovat, rozumí věci, vědí, co se ve společnosti děje a co žáci a studenti mají znát, aby se v životě uplatnili?*

RV: Sám bych to rád věděl. Někdy si říkám, že to není možné. Zřejmě tomu nerozumí.

MS: *Když člověk mohl hovořit s profesorem Petrem Piňhou, také na tuto skutečnost upozornil. V resortu školství je nekompetentnost.*

RV: Profesor Piňha je nesporně jedním z těch, kteří tomu rozumí.

MS: *On působil v první vládě Václava Klause, poté odešel a na jeho místo přišel ekonom Ivan Pilip. Měli bychom se tázat, oč ve škole běží? Někteří z nás říkají, že jde o formování osobnosti. Jak podle vás by mělo ono formování osobností vypadat?*

RV: Nerad bych zapomněl na jednu věc, a proto na ni odpovím. Pozor na diskriminaci, o níž jsme trochu hovořili. Dnešní žáci, kteří mají papír, že jsou znevýhodněni v té a té věci, tak máme napsáno, jak s takovými lidmi máme postupovat pracovat. To by bylo v pořádku. Kdyby ve třídě nebylo 30 žáků, tak bych oněm doporučením psychologů a inspektorů snad i rozuměl. Také si myslím, že se některým dávají tato dobrozdání neuváženě, příliš lacino. Ve své podstatě první, kdo by těm žákům měl věnovat zvýšenou pozornost, jsou jejich rodiče. Ti k tomu často přistupují tak, že žák musí především mít „úlevy“. Ve škole máme žákyni, u níž je napsáno, že je špatně vzdělavatelná. Nyní, pane učitel, ji vzdělávejte. To by se ovšem mělo řešit jinak. Jsem zásadně proti rušení škol, kterým jsme říkali zvláštní, speciální, praktické. Na názvu nezáleží. V konečné podobě škodíme i těmto dětem, které by se měly opravdu připravovat speciálně a v menším kolektivu.

MS: *Pro učitele, který se má věnovat třiceti žákům, je to absurdní požadavek.*

RV: Zde nějaká chyba.

MS: *Rodiče si myslí: „Hle, máme zde stát, my prostřednictvím daní si platíme školu, máme nárok na vzdělání našich dětí, a tak tam ...“*

RV: ... toho našeho Fandu dáme. Bude mít papír, že je vyučen, tedy alespoň něco. Sice má tři roky na učilišti špatné výsledky, ale poté zjistí, že bych chtěl na nástavbu. Vyučení je mu to málo, a tak bude maturant. Student se totiž v téměř v každém učilišti může hlásit na maturitní nástavbu. Většinou se tam dnes učni dostanou bez přijímacích zkoušek. Žák, jenž se vám na učilišti dva, tři roky flinká, říká: „Nač bych se měl učit? Co chcete?“ Najednou zjistí, že by se mohl „flákat“ další dva roky, a tak bude mít nakonec maturitu. Možná jsem nyní zlý a cynický, protože jsem rozčilen. Toto ale nikdo nechce vidět. To je něco strašného. Na degradaci školství a vzdělanosti se člověk těžko dívá.

MS: *Nu, dříve měla gymnázia zvuk.*

RV: Pochopitelně.

MS: *Postupem času tam chodilo více a více studentů, což vedlo k rozředění kvality. Gaussova křivka normálního rozdělení inteligence v populaci je v tomto ohledu neúprosná. Lidé jsou z tohoto úhlu pohledu limitováni. Vědí o této skutečnosti ti, kteří o ní rozhodují?*

RV: Není možné o tom nevědět. Dokonce se dělají zkušební maturitní testy. Odpovědní úředníci ty výsledky vidí. Pokud jsem dobře informován, tak se to často řeší tak, že se řekne: „Takové testy by udělala pouze třetina žáků. Snižte hranici bodů ze šedesáti na padesát. To tak je a vím, že tomu tak je. Uvedu další skutečnost. Tou je placení na hlavu. Počet žáků by měl mít vliv na finanční příspěvek škoie od státu, ale neměl by to být ten jediný rozhodující. Zejména nyní, kdy jsou slabé ročníky, tak každý, kdo se do školy přihlásí, je přijat. Pomalu každý žák školu či učiliště také dodělá. To přece ve školství být nemůže.

MS: *Jako student obchodní akademie jsem prošel přijímacími zkouškami. Tu a tam se člověk musel připravit vyvinout nějaké úsilí a vypětí. Člověk, pokud měl zájem studovat, také musel mít splněné domácí úkoly. Nebylo přece možné, aby školu ignoroval.*

... Podivuhodný přístup ...

MS: *Také uvádíte, že se někteří žáci mohou „flákat“. Nu, ale školství by přece člověka mělo připravit na odpovědný život. Setkáváte se studenty, kteří nemají zájem?*

RV: Víím bezpečně, že například na gymnáziích je stav lepší, a to zejména na státních gymnáziích. I profesori středních škol tvrdí, že celkový sestup tam je. Jistě to na gymnáziu nebude tak dramatické. Vííte, problém je, že je příliš mnoho středních škol. Řada z nich je soukromých. Ty jsou založeny na jiné strategii než školy státní.

MS: *Zde v Čechách je tomu tak, že soukromé školy jsou pro ty, kdo jinde odpadli.*

RV: V Americe je tomu naopak.

MS: *To znamená, že nejlepší školy jsou soukromé. Zde byl jistě dobrý úmysl.*

RV: Ten však skončil ve chvíli, kdy soukromé školy - nevím, zdali dnes, ale možná i dnes - dostávají 90 procent rozpočtu od státu. V tu chvíli to ztratilo svůj smysl. Samozřejmě víím, že je několik skvělých soukromých středních škol, ale pokud víím, to jsou spíše výjimky.

MS: *Narážíte na to, že zde stát ...*

RV: ... dotuje soukromé školy.

MS: *Stát zde vystupuje v roli „dojné“ krávy.*

RV: Poté to ale ztrácí smysl. Sám jsem přesvědčen, že by bylo nutné zasáhnout i do vysokého školství. Dále se zastavme u vysokých škol. Jaké mohou být, když si vezmete jejich počet? Tak bychom mohli pokračovat dále. Víte, viděl jsem materiály, které plánují, kolik budeme mít v roce XY vysokoškoláků, a něco mi to připomíná. Třeba to, že plán splníme na 102,38 procent.

... Paradoxy systému školství ...

RV: Víte, školství je věcí, která mě pálí, neboť učím. Všimněte si, že nepadlo slovo o penězích. Celá řada těchto problémů školství zdaleka není o penězích. Sice s nimi souvisí, ale není zdaleka jen o nich.

MS: *Co je důležité, je, že lidé, kteří studují na pedagogických fakultách, si je vybrali jako poslední možnost pro získání univerzitního diplomu, a proto tyto fakulty jsou „odpadištěm“ studentů, kteří neuspěli v jiných oborech.*

RV: Nevím, zdali je tomu tak, a proto se k tomu neumím vyjádřit.

MS: *Proč jsem to zmínil? Právě profesor Piřha uvažuje, že dnešní pedagogické školy nepřipraví absolventy tak, jako připravily dříve učitelské ústavy.*

RV: K tomu se opravdu neumím zodpovědně vyjádřit. Nemám takové informace a zkušenosti, abych to mohl vyvracet, či potvrdit. Snad to nebude tak hrozné, znám řadu mladých zapálených a vzdělaných studentů a učitelů z pedagogických fakult.

MS: *Dobrá, nicméně jde o porovnání kvality a poukázání na fakt, že soudobé školství není v dobré kondici.*

RV: V tom vidím veliký handicap dnešní politiky.

MS: *Soudíte, že dnešní politika, o níž jsme hovořili, byla politika velkých slov, byla to politika krátkodobá. To znamená, že šlo o realizace záměrů v rámci čtyř let.*

RV: Rozhodně.

MS: *Nyní bych trochu odskočil. Sám jste uváděl, že jste neodmítal plánování.*

RV: Ano, neodmítl jsem jej.

MS: *Pokud jsem to dobře pochopil, právě stát by měl mít koncepci v resortu školství, která vyjde ze shody vlády pravice a levice. Koncepce nebude pouze na čtyřleté období.*

RV: Bude mít tak dlouhodobý charakter. Hrůza je, kolik už těch koncepcí bylo a asi ještě bude.

MS: *To je právě to. Ohlížíme se, jak si dobře žijí severské země. Tam je to právě postavené na kvalitním školství.*

RV: Z toho mála, co vím, to s tím jistě souvisí.

MS: *Školství není o penězích. Je též o hloupých nařízeních, na něž jsme v dialogu narazili.*

RV: Také o přebujelé administrativě. V úřadech sedí lidé, kteří možná nikdy neměli praktickou výuku. Rozumím, že na některé věci to dobré je. Zrovna však v pedagogické praxi není možné, aby

lidé, kteří rozhodují, byli odděleni od reality.

... Maturity s logikou? ...

RV: Řeknu vám nyní cosi o nových maturitách. Nedávno jsme kvůli tomu měli poradu. Nedovedete si představit, co kolem těch maturit bylo.

MS: *To je však věčné téma.*

RV: Když si dnes srovnám striktnost a jednoduchost maturity, když jsem maturoval já, a to, co se z toho stalo. Nejhorší je, že nyní nevíme - a řekl jste to vy - co se čeká od žáka. Dostáváme příkazy, jak se zadání bude zabezpečovat, jak se to bude svázat, v kolik hodin se vše odpečetí, kdo komu podléhá. Bude se dělat profylaktická zkouška. Dokonce se tam objevuje pojem „žákotřída“. To budou tři žáci, kteří budou simulovat žákotřidu. Pro sebe jsem si řekl, aby si vzali „čistonosoplenu“. Když to vidím, svrbí mě kůže. Je to vymyšlení ve výzkumných ústavech. Sám to považuji za strašné. To jsou brožury, to jsou školení. Vnímám to jako nekonečný příběh. Cožpak je pro tento národ, který nebyl nevdělaný, problém uspořádat normální maturitu? Kam jsme to došli?

MS: *Přece byla snaha udělat jistý standard? Je to možná tím, že se po roce 1989 představitelům mnoha škol uvolnily ruce. Byla zde přílišná liberalizace a víme, že maturita na stejných typech škol není rovnocenná. Nyní usilujeme o opak. Cílem je standardizace.*

RV: Bylo by to v pořádku. To přece nemusí být takový problém? Myslím si, že jeden z problémů je, a nyní by mi řada lidí vynadala, jak snížit stav liberalizace. Dnes stav školství nevykazuje znaky liberálního řádu, ale nese stopy anarchie. To je potřeba zarazit. Budou se dělat zkoušky, budou se dělat přijímací řízení, někteří žáci budou propadat, někteří budou opouštět školu. Vezměte si žáka, jenž v podstatě ví, že jej nikdo nevyhodí. Položme si otázku, jak se žák bude chovat? Co bude dělat?

MS: *Takoví lidé budou dělat důležitého a ponižovat kantory. To máte cosi podobného, jako když člověk navštěvuje obchod. Kdyby vše bylo zdarma, to by byla mela.*

RV: Je ale problém. Některé školy se tomu brání. Nechci říci, že ortodoxně vyhazují žáky, kteří nesplní nějaké požadavky. Nyní závisí na tom, jak se na to dívá vedení školy. Většina vedení nemá jinou cestu, než že vám řekne: „Vy nám zde pětinu či třetinu žáků vyhodíte, ale škola se zruší, jelikož nebudeme mít ani na vaše platy.“ Toto je bludný kruh.

... Školství - páté kolo u vozu ...

MS: *Lze se domnívat, že na počátku devadesátých let se řešil problém ustavení trhu, obnovení kapitalismu. Lidé měli v povědomí úsloví: „Trh vyřeší vše ...“ Společnost, která má uspět, musí však mít vzdělané lidi, pokud se nemáme vracet zpět.*

RV: Vzdělané a vychované. Například když vejdu do vlaku, do kupé při mých cestách po republice. A jsou tam všichni mladí. Pozdravím a neozve se žádná odpověď. Na sedadlech tašky, aby si k nim, nedej Pánbůh, někdo nepřisedl, neochota. Toto nevyřeší trh. Zde je cosi dlouhodobě narušeného.

MS: *Možná je to vychýlení člověka.*

RV: I na střední škole učím lidi, aby uměli pozdravit, respektovat druhého, slušně se vzájemně chovat.

MS: *To jsou věci, které by měli učit rodiče.*

RV: Ano, máme těžkou práci proto, že řada žáků, kteří studují na učilišti, přijde z rodin, kde tyto a další základní návyky neznají. Škola má vychovávat patnáctiletého člověka? Může pomáhat, ale má to své meze.

MS: *To je už „klacek“.*

... Konsekvence ...

RV: Víte, naučit ty základní věci stojí člověka velkou energii. Někdy mně trvá deset i patnáct minut, než studenty srovnám a mohu vůbec začít učit.

MS: *Zde byste měl mít nějakého pomocníka.*

RV: V Kanadě, severských zemí prý mají například asistenta. To proto, že učitel především učí. My však neučíme. My především krotíme a administrujeme, aby vše bylo papírově v pořádku.

... Nutnost vzdělání ...

MS: *A to jsme nehovořili o vysokém školství. To je kapitola sama pro sebe. Do něho se opřel i Václav Klaus.*

RV: Nutno říci, že právem.

MS: *Sám vím, že jsou lidé, kteří si myslí, že vzdělanost národa se měří počtem titulů. To je pouze forma.*

RV: Občas mi rozhodování připadá, že někdo řekne: „Budeme mít 30 procent inženýrů, 20 procent magistrů, patnáct procent bakalářů.“ A nyní se tomu přizpůsobují požadavky vysokých škol.

MS: *Neuvědomili jsme si, že právě minulý režim chtěl cosi podobného. Abych se přiznal, pociťuji úzko. Soudím, že obyčejný člověk by se měl prosadit prací, a ne počtem titulů.*

RV: Přesně tak!

MS: *Dnes je pracovní trh nastavený tak, že čím vyšší vzdělání, tím je to lepší. Na druhou stranu - zde vzniká další problém, že člověk, jenž vystuduje nějaký obor, stejně dělá něco jiného. V Americe je to běžné. Nechme člověka, ať ...*

RV: ... se ukáže.

... Nedostatky ...

MS: *Říkal jste, že učňovské školství je podceňováno. Možná je to také díky tomu, že každý touží mít maturitu.*

RV: Ano, to je velký důvod. Kdo jen trochu může, tak je na střední škole. Úroveň žáků je čím dál tím horší.

MS: *Z toho logicky plyne, že klesá i úroveň učitelů. Proč bych se „pral“ s nevychovanými spratky?*

RV: To nevyklučuji.

MS: *Zde vzniká jistý řetězec. Do systému vám vstoupí člověk, jenž se nechce učit, bude se dva, tři roky „flákat“. Stát to bude ale platit. Logicky to bude tlačit na kantory, aby z tohoto vlaku vystoupili.*

Vždyť kantoři budou usilovat o to, aby za sebou měli dobrou práci. Člověk jistě uzná, že dá velkou dřinu vychovat člověka. Vědí to rodiče, než se z malého dítěte něco vyklube.

RV: Není to pouze kvůli penězům, že kantoři ze školy odcházejí.

MS: *Nu, ale vy jste na svá stará kolena do školství přišel. Bylo to kvůli penězům?*

RV: Rozhodně ne.

MS: *Pracovat s člověkem je možná nejinspirativnější, ale zároveň jedno z nejtěžších povolání.*

... Změna systému ...

MS: *Když tak kroužíme nad otázkou školství, pochopitelně vzniká otázka, jak tento systém změnit?*

RV: Jednou jsem měl takový šílený návrh. Kdybych to hodně zjednodušil, řekl bych, že je to o naslouchání. Jestliže bych do jedné třídy zavřel 4 či 5 učitelů a řekl bych: „Milí přátelé, máte patnáct minut na to, aby se mi na papír pokusili zachytit největší problémy našeho školství, tedy pět šest zásadních,“ tak to by se tito lidé velmi pravděpodobně shodli. To je to, co se příliš nechce. Místo toho reformu vymýšlí výzkumné ústavy, ministerstva, Evropská unie reprezentovaná Jacquesem Delorssem, ovšem ne se vztahem k učitelům. Soudím, že by se to dalo udělat dobře, pokud by se chtělo.

MS: *Ve školství se vedou monology jednotlivých lidí. Ti se vzájemně neposlouchají. To je přece cesta k nefunkčnosti systému. Vlastně nevíme, co chceme. Selhávají rodiče, žáci, kantoři, ministerstva.*

RV: Je to, jako když máte v lese houbu. Školství je taková houba společnosti. Žáci, kteří jdou k nám, nemohou být o moc jiní než okolní společnost. Když se někdy podívám na stav společnosti, tak školství z toho nemůžeme vyjmout. Lidem, kteří jsou v čele státu, by to mělo něco signalizovat. Dokonce už přišli na to, že naše děti ztrácejí zručnost. Když se zeptají, tak každý kantor s praxí jim řekne, že je to pravda. Na to nemuseli přijít školní psychologové dvacet let po revoluci. To všichni víme. Děti ztrácejí soustředěnost. To také víme. To nejsou žádné nové objevy a na to nepotřebuji žádný výzkumný ústav. Na to mi stačí několik dobrých, poctivých kantorů, jichž se zeptám. Řeknou mi i proč.

MS: *Dělá se také to, co dělal minulý režim? To znamená práce pro práci.*

RV: Určitě. O tom jsem přesvědčen.

MS: *Je zvláštní zjištění, když říkáme, že žijeme v informační době. Jednoduchou diagnózu mohlo udělat zakrátko několik fundovaných lidí.*

RV: To mohl navrhnout pan Piňha, také zde byla rezoluce z matfyzu. Soudím, že zde byly asi tři materiály, které se týkaly otázky vzdělanosti. Signály od lidí, kteří mají co říci, zde byly. Nutno říci, že bylo velmi obtížné nalézt tyto materiály v médiích, a to i elektronických. V málokterých novinách vyšly. Nebyl velký zájem.

MS: *Zde selhávají média.*

RV: Zřejmě ano.

MS: *Místo toho se každý zabývá tím, kdo s kým hraje, kdo hraje proti komu. Dochází k bulvarizaci veřejného prostoru, odkud jsou vytlačována dosti důležitá témata, jako je školství.*

RV: S tím lze souhlasit.

MS: *Jen se podívejme, kolik politiků říká, že potřebujeme reformu, budeme zase cosi reformovat.*

RV: Abych se přiznal, na to jsem alergický.

MS: *Vždyť se pořádně nic „neděje“. Pokud se má skutečně něco zreformovat, tak se nakonec zjistí, že resort, který by na to doplatil, nebude mít kapacitu, finance. To je to, co mě na společnosti udivuje. Někdo to vnímá jako cosi běžného. Mnozí z nás to mohou vnímat jako paralelu s komunisty, kteří se vyznačovali neschopností. Společnost tak není schopna vyvinout tlak, jenž by rozproudil patřičné diskuse.*

RV: Mění se vlády, ale přece jen dlouhodobější koncepce školství by neměla být tolik ovlivnitelná vládou. Mělo by dojít k tak často skloňovanému konsensu. Hraní na pravici a levici není prvořadé.

MS: *Mnohdy je to vyprázdněné.*

RV: V některých věcech se lidé musí shodnout.

MS: *Jsmo v paradoxní situaci, kdy pravice dělá dluhy a levice je musí platit. Chybí nám asi schopnost většího tahu a branku.*

RV: S tím školstvím to nevidím tak tragicky. Víte, ne vždy jsem souhlasil s postojem občanských demokratů. Nebyl jsem tím, komu se říká „skalní klausovec“. Václav Klaus mimo jiné řekl: „Nevidím, co se neustále v tom školství hledá za strašný problém?“ Musím říci, že mám podobný pocit. Stačí dodržet to základní, co školství dělá školstvím. Nebylo potřeba udělat nějakou revoluční, zásadní změnu. To je jeden problém. Navíc přijde nová vláda a začne tu školskou reformu zase úplně jinak.

MS: *Jinými slovy, co se vytvořilo, co úředníci sepsali, se nechalo skartovat a vše začalo znova.*

RV: To máte cestu v kruhu. A je to drahé. Přesto jsem optimistou.

MS: *Snad další generace ukáže, že se poučí z chyb.*

RV: Ve školství to bude dlouhodobé, a s těmi generačními změnami, nevím, zda to bude tak horké.

MS: *Říkáte, že úpadek není tak vidět a tento resort má velkou setrvačnost.*

RV: Víte, některým věcem nerozumím. Jedná se o učňovské školství. Nyní hovořím o sobě, nejsem učitel „odborných“ předmětů, učím kuchaře, čišníky a cukráře základy přírodních věd. Ale učím také základy společenských věd. Myslím, že v některých případech by „méně bylo více“. Více praktických zkušeností, vyžadování zodpovědnosti, důslednosti, vychování. Dnes vyučujeme podle závazných školských vzdělávacích programů, které řekněme jsou a nejsou něco jako osnovy. Mají - myslím tedy v učňovských školách - příliš velký rozsah. Někde je chyba. Maturitní nástavby pro nadané a snaživé žáky by mohly být v omezeném počtu na „okresech“ 2 - 3, kam by se přijímalo na základě zkoušek a dřívějších výsledků ... jen ty žáky, kde jsou předpoklady.

MS: *Lžeme si do vlastní kapsy?*

RV: Ano, naši učni by nemuseli mít tolik teoretické výuky. Nemuseli by sedět ve škole do tří hodin. Oni mají týden školu a týden praxi. Soudím, že by mohli mít více hodin praxe, a proto chtějme po nich v oblasti teorie méně, ale ať to, co mají znát, opravdu znají. Jsou to přece učni. Vždy jsem si dobrého řemeslníka vážil. Dobře vyučený učeň bude pro trh práce, doufám brzy, znamenat více než

špatný středoškolák. V celé EU si možná na něco hrajeme.

MS: *Nač chtít, aby řemeslník byl intelektuál v bílém límečku?*

RV: Víte, máme problém, že se žáci nejsou schopni naučit procenta, trojčlenku, úměru, převody jednotek, tedy základy matematiky, a my je budeme učit kmitání a snad i teorii relativity.

MS: *To nejsou však pouze učni.*

RV: Když se podívám na stránky některých vysokých škol, tak tam nalezneme někdy závažné nedostatky. Myslel jsem zde obecný princip. Dejme do rámcových vzdělávacích programů (a řekněme klidně do osnov) méně teoretických požadavků na učně, ale ty, které zůstanou, také důsledně vyžadujme. Možná to platí i pro základní školy. Mají ony vůbec čas to učivo se žáky také procvičovat?

MS: Moudrost praví: „Méně je více.“ *Jaké neuralgické body vnímáte v rámci proměn společnosti?*

RV: Obtížná vymahatelnost zákonů, neúcta k zákonům. Jejich množství a neustálé obměny, doplňky; pokles vzdělanosti zejména středních vrstev (rozevírání nůžek v této oblasti - bude úzká špice, a příliš mnoho „nedovzdělaných“, byť papírově třeba vzdělaných); nárůst drogové závislosti, špatná dlouhodobá situace ve školství (v oblasti výchovy a vzdělávání); podceňování morálních hodnot (čest, pravdomluvnost, aj.).

MS: *Co Česká republika její budoucnost v Evropě či globalizovaném světě?*

RV: Globalizace v širším smyslu slova smyslu je tu už někdy od zámořských objevů v 15. -16. století, jen nabírá obrátky. Jsem optimista. Globalizaci přežijeme.

MS: *Děkuji vám za kritické hodnocení.*

P.S.:

MS: *Jak jste se osobně účastnil obnovy demokracie a kapitalismu?*

RV: Jako člen OF, pak ve funkci kooptovaného tajemníka Městského úřadu a místostarosty v Poděbradech, jako člen ODS od 1991 - 1995, od té doby opět bezpartijní.

MS: *Účastnil jste se kuponové privatizace, jakožto velké příležitosti obnovy kapitalismu?*

RV: Ano, bez valných výsledků.

MS: *Co jste říkal na rozdělení Československa na dvě samostatné republiky? Nezpůsobilo náhodou ono rozdělení k eliminaci slovenského nacionalismu, což vedlo k lepší spolupráci v rámci Visegrádského společenství a také k opětovnému nalezení v Evropské unii?*

RV: Myslím, že to byl docela přirozený vývoj, a nevidím v něm tragédii. Ostatně současné vztahy se Slovenskem (a troufnu si říci se Slováky obecně) to potvrzují.